

4. Maticové metódy kinematickej analýzy SVT

Základný význam pre celý rad maticových metód kinematickej aj dynamickej analýzy a syntézy majú homogénne transformácie, ktoré používame na opis polohy a orientácie členov SVT. Pre potreby vizuálnych systémov dávajú homogénne transformácie do súvislosti globálnej polohu členov v kartéziánskych súradničach s lokálnou polohou členov v spojeniach.

Každý člen má lokálny súradnicový systém, pričom ak poznáme opis polohy a orientácie člena U_i voči U_j , homogénna transformácia umožňuje aj inverzny opis.

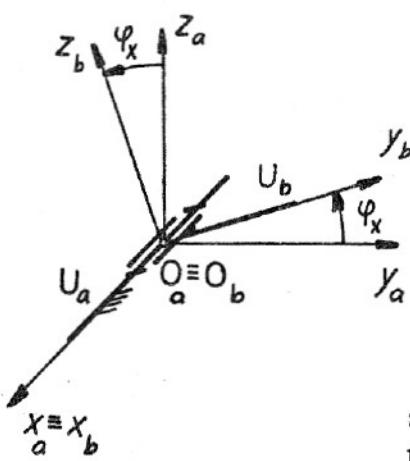
Transformácie môžeme interpretovať ako postupnosť základných rotácií a posuvov, ktoré podľa poradia poskytujú lokálnu resp. globálnu transformáciu.

Homogénne transformácie opisujú súradnicové systémy spravidla pomocou pravouhlých priemetov s goniometrickými funkciami uhlov, pričom všeobecná transformačná matica pootočenia umožňuje opis pomocou vektora a uhla pootočenia.

V kinematickej analýze priestorových SVT budeme využívať maticovú metódu rezu s lokálnymi súradnicami polohy, ktorá je základom pre ďalšie metódy v analýze aj syntéze priestorových a rovinnych sústav viazaných telies, najmä numerických, ktoré umožňujú priame využitie počítača.

Príklad 4.1

Podľa teoretického úvodu z TM časť 4.1 odvodte transformačnú maticu $T_{Z4}(\varphi_x)$ danú vzťahom TM(4.11d)

Obr. 4.1

Rotačné spojenie telies U_b , U_a

Riešenie

Teleso U_a reprezentuje súradnicový systém $O_a(x_a, y_a, z_a)$ a teleso U_b rotáčne spojené s telesom U_a zasa lokálny systém $U_b(x_b, y_b, z_b)$, pričom $x_a \equiv x_b$, $O_a \equiv O_b$, teda vo všeobecnej transformačnej matici

$$TM(4.8) \quad \boldsymbol{\varphi}_{ab} = \begin{bmatrix} \boldsymbol{\varphi}_{ab}, \bar{\mathbf{r}}_{ab} \\ 0, 1 \end{bmatrix} \quad (4.1)$$

bude

$$\bar{\mathbf{r}}_{ab} = \bar{0}$$

Vypočítajme prvky a_{ij} matice $\boldsymbol{\varphi}_{ab}$ smerových kosínusov, ktorá má podľa TM(4.5) tvar

$$\boldsymbol{\varphi}_{ab} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix} \quad (4.2)$$

Podľa TM(4.1k)

$$a_{11} = c \alpha_{11} = \bar{\mathbf{i}}_a \cdot \bar{\mathbf{i}}_b = \cos 0^\circ = 1$$

analogicky

$$a_{21} = \bar{\mathbf{j}}_a \cdot \bar{\mathbf{i}}_b = \cos \frac{\pi}{2} = 0$$

$$a_{31} = \bar{\mathbf{k}}_a \cdot \bar{\mathbf{i}}_b = \cos \frac{\pi}{2} = 0$$

$$a_{12} = \bar{\mathbf{i}}_a \cdot \bar{\mathbf{j}}_b = \cos \frac{\pi}{2} = 0$$

$$a_{22} = \bar{\mathbf{j}}_a \cdot \bar{\mathbf{j}}_b = \cos \varphi_x$$

$$a_{32} = \bar{\mathbf{k}}_a \cdot \bar{\mathbf{j}}_b = \cos \left(\frac{\pi}{2} - \varphi_x \right) = \sin \varphi_x \quad (4.3)$$

$$a_{13} = \bar{\mathbf{i}}_a \cdot \bar{\mathbf{k}}_b = \cos \frac{\pi}{2} = 0$$

$$a_{23} = \bar{\mathbf{j}}_a \cdot \bar{\mathbf{k}}_b = \cos \left(\frac{\pi}{2} + \varphi_x \right) = -\sin \varphi_x$$

$$a_{33} = \bar{\mathbf{k}}_a \cdot \bar{\mathbf{k}}_b = \cos \varphi_x$$

Po dosadení prvkov a_{ij} z rovníc (4.3) do (4.2) a potom do (4.1) dostaneme naozaj transformačnú maticu $\tilde{T}_{z4}(\varphi_x)$

$$\tilde{T}_{z4}(\varphi_x) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & c\varphi_x & -s\varphi_x & 0 \\ 0 & s\varphi_x & c\varphi_x & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.4)$$

4.1 LOKÁLNA A GLOBÁLNA TRANSFORMÁCIA

Pri lokálnej transformácii robíme ďalšiu transformáciu voči osiam súradnicovo systému z predošej transformácie, pričom transformačné matice násobíme zľava doprava (postmultiplikácia) tak, ako sme násobili transformačné matice vo vzťahu TM(4.16)

$$\tilde{T}_{13} = \tilde{T}_{12} \tilde{T}_{23} \quad (4.5)$$

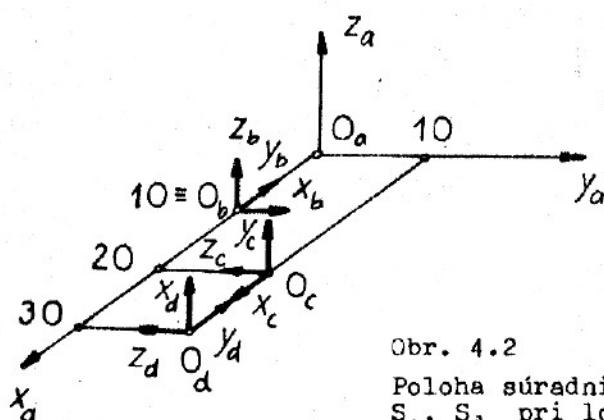
Pri globálnej transformácii robíme všetky transformácie voči osiam základného vzťažného súradnicového systému, pričom transformačné matice násobíme sprava dolava (premultiplikácia) (príklad 4.2). Transformačné matice základných pohybov sú zámenné, teda nezáleží na poradí ich násobenia, ak transformácie prislúchajú tej istej osi.

Príklad 4.2

Pre dané transformačné matice $\tilde{T}_{ab}$ resp. $\tilde{T}_{ac}$, ktoré reprezentujú polohu súradnicového systému S_b resp. S_c pri lokálnej resp. globálnej transformácii nájdite polohu súradnicového systému S_d resp. S_e (obr. 4.2).

$$\tilde{T}_{ab} = \tilde{T}_{z6} (\varphi_z = 90^\circ) \quad \tilde{T}_{z1} (x = 10) \quad (4.6)$$

$$\tilde{T}_{ac} = \tilde{T}_{z4} (\varphi_x = 90^\circ) \quad \tilde{T}_{z2} (y = 10) \quad \tilde{T}_{21} (x = 20) \quad (4.7)$$

Obr. 4.2

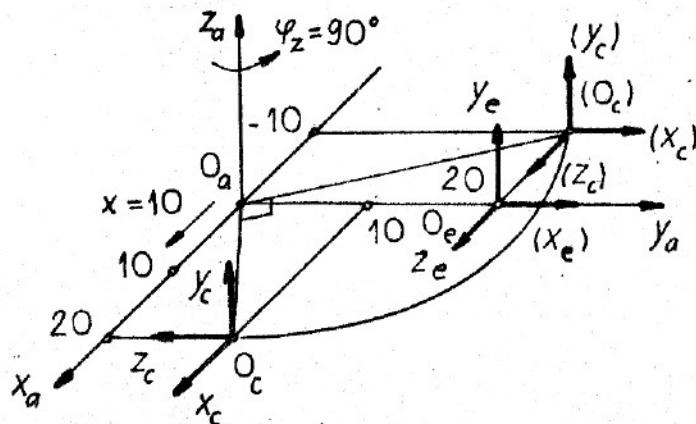
Poloha súradnicových systémov S_a , S_b , S_c , S_d pri lokálnej transformácii

Riešenie

Lokálna transformácia podľa obr. 4.2 bude

$$\tilde{r}_{ad} = \tilde{r}_{ac} \tilde{r}_{ab} = \begin{bmatrix} 0 & -1 & 0 & 30 \\ 0 & 0 & -1 & 10 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.8)$$

Globálna transformácia podľa obr. 4.3 bude

Obr. 4.3

Poloha súradnicových systémov S_a , S_c , (S_c) , S_e pri globálnej transformácii

$$\tilde{r}_{ae} = \tilde{r}_{ab} \tilde{r}_{ac} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 20 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.9)$$

Ak uskutočníme globálnu transformáciu matíc $\mathcal{T}_{ac}$, $\mathcal{T}_{ab}$ v opačnom poradí, dostaneme maticu

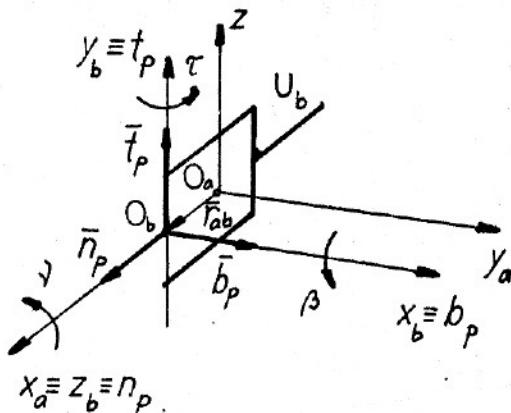
$$\mathcal{T}_{ad} = \mathcal{T}_{ac} \mathcal{T}_{ab} \quad (4.10)$$

4.1.1 Vektor prístupu $\bar{n}_p$ a vektor orientácie $\bar{t}_p$

Na opis polohy a orientácie výstupného (pracovného) člena mechanizmu PReM slúži jeho lokálny súradnicový systém, ktorého jednotkové vektorové prislúchajúce osiam x_b , y_b , z_b označíme $\bar{b}_p$, $\bar{t}_p$, $\bar{n}_p$ (obr. 4.4), teda

$$\bar{t}_p \in y_b, \bar{n}_p \in z_b, \bar{b}_p \in x_b \quad (4.11)$$

pričom $\bar{n}_p$ je vektor prístupu a $\bar{t}_p$ vektor orientácie.

Obr. 4.4

Orientácia výstupného člena pomocou tangenty t , normály n a binormály b

Označme $\bar{r} = \bar{r}_{ab}$ sprievodíč začiatku O_b voči O_a , potom pomocou jednotkových vektorov $\bar{b}_p$, $\bar{t}_p$, $\bar{n}_p$ so súradnicami vo vzťažnom priestore a utvoríme transformačnú maticu

$$\mathcal{T}_{ab} = \begin{bmatrix} \bar{b}_p & \bar{t}_p & \bar{n}_p & \bar{r} \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.12)$$

Príklad 4.3

Napište transformačnú maticu prislúchajúcu uhlom pootočenia γ okolo t_p , γ okolo n_p , β okolo b_p (obr. 4.4).

Riešenie

Pomocou transformačných matic základných pohybov vzhľadom na súradnicové osi môžeme písť:

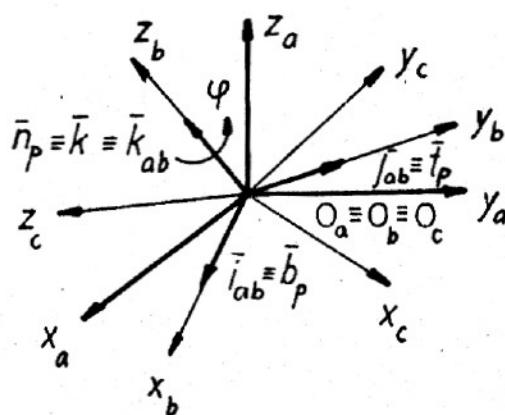
$$\mathcal{T}_{RNB}(\tau, \gamma, \beta) = \mathcal{T}_{z_5}(\tau) \mathcal{T}_{z_6}(\gamma) \mathcal{T}_{z_4}(\beta) \quad (4.13)$$

4.2 VŠEOBECNÁ TRANSFORMAČNÁ MATICA POOTOČENIA

Nározdiel od transformačných matic $\mathcal{T}_{z_4}$, $\mathcal{T}_{z_5}$, $\mathcal{T}_{z_6}$, ktoré sme ako operátory aplikovali na matice vzájomnej polohy telies b : a alebo na polohové vektory bodov bude podľa [26] $\mathcal{T}_a(\bar{k}, \varphi)$ všeobecná transformačná matica pootočenia súradnicového systému ľubovoľného telesa okolo zvoleného vektora $\bar{k}$ (obr. 4.5), pričom nech

$$\bar{k} = \bar{n}_p = \bar{k}_{ab} \quad (4.14)$$

$$\bar{k} = n_{px} \bar{I}_a + n_{py} \bar{J}_a + n_{pz} \bar{k}_a \quad (4.15)$$

Obr. 4.5

Vzájomná poloha súradnicových systémov S_a , S_b , S_c a vektora $\bar{k}$

Transformačnú maticu $\mathcal{T}_a(\bar{k}, \varphi)$ získame na základe úvahy, že rotácia telesa $C(\mathcal{T}_{ac})$ okolo $\bar{k}$ (voči a) je ekvivalentná rotácii telesa $C(\mathcal{T}_{bc})$ okolo osi z_b voči telesu B (transformovanej do a), teda

$$\mathcal{T}_a(\bar{k}, \varphi) = \begin{bmatrix} k_x k_x v \varphi + c \varphi & k_y k_x v \varphi - k_z s \varphi & k_z k_x v \varphi - k_y s \varphi & 0 \\ k_x k_y v \varphi + k_z \varphi & k_y k_y v \varphi + c \varphi & k_z k_y v \varphi - k_y s \varphi & 0 \\ k_x k_z v \varphi - k_y s \varphi & k_y k_z c \varphi + k_x s \varphi & k_z k_z v \varphi + c \varphi & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.16)$$

kde

$$v \varphi = 1 - c \varphi \quad (4.17)$$

Z operátora $\mathcal{T}_a(\bar{k}, \varphi)$ môžeme získať hodnotu základnej transformačnej maticu $\mathcal{T}_{z4}$, $\mathcal{T}_{z5}$, $\mathcal{T}_{z6}$.

Príklad 4.4

Odvodte transformačnú matice $\mathcal{T}_{z6}(\varphi_z)$ zo všeobecnej transformačnej matice pootočenia (4.16).

Riešenie

Podľa obr. 4.5 je $k_x = n_{px} = 0$, potom prvk a_{11} matice $\mathcal{T}_a(\bar{k}, \varphi)$, ktorý je zároveň prvk a_{11} matice smerových kosínusov (4.2) bude

$$a_{11} c \varphi = c \varphi_z$$

analogicky $k_y = k_z = n_{px} = n_{py} = 0$, teda

$$a_{21} = s \varphi = s \varphi_z$$

$$a_{31} = 0$$

$$a_{21} = -s \varphi_z$$

$$a_{22} = c \varphi_z$$

$$a_{32} = 0$$

$$a_{13} = 0$$

$$a_{23} = 0$$

$$a_{33} = 1$$

Označme získané prvky a_{ij} vzťahom (4.18)

Porovnaním prvkov a_{ij} zo vzťahu (4.18) s prvkami matice $\mathcal{T}_{z6}(\varphi_z)$ podľa TM(4.11f) môžeme konštatovať, že sú rovnaké, teda odvodili sme transformačnú maticu

$$\mathcal{T}_{z6}(\varphi_z) = \begin{bmatrix} c \varphi_z & -s \varphi_z & 0 & 0 \\ s \varphi_z & c \varphi_z & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.19)$$

4.3 HARTENBERGOVA-DENAVITOVA TRANSFORMAČNÁ MATICA

Nech je U_0 základný vzťažný člen otvoreného mechanizmu PRaM s rotačnými R, alebo posuvnými P spojeniami susedných členov a U_{u-1} výstupný pracovný člen (spojený len s členom U_{u-2}). Označme členy U_i , pričom ich počet bude u

$$U_i, \quad i = 0, 1, \dots, u-1 \quad (4.20)$$

spojenia (R, P)

$$S_i, \quad i = 1, 2, \dots, u-1 \quad (4.21)$$

Postup, ktorým získame prvky a_{ij} HD transformačnej matici je v časti TM 4.3.1. V ďalšom ho po doplnení uvedieme pre OM s R spojeniami resp. pre OM s R a P spojeniami.

4.3.1 Otvorené mechanizmy s R spojeniami

V OM len s R spojeniami členov označme α_i transformačné matice vzájomnej polohy členov U_{i-1}, U_i , s prvkami, ktoré určíme podľa Hartenbergovej Denavitovej metodiky [6]. Východiskom je axonometrická kinematická schéma OM, teda sú známe rozmery členov, počet členov a spojení a ich vzájomná poloha v priestore. Po označení členov a spojení podľa (4.20), (4.21):

1. Označme os z_i (os rotácie) spojenia S_{i+1} telies U_i, U_{i+1} (obr. 4.6ab)

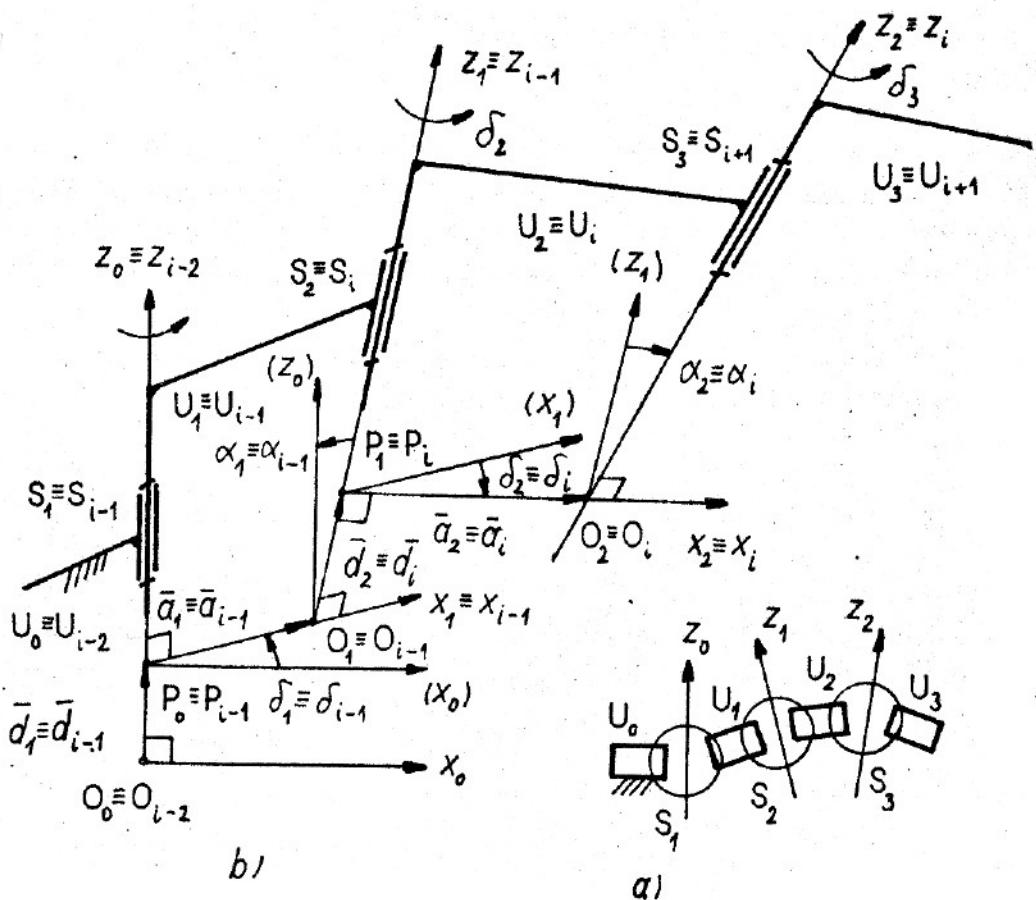
$$z_i, \quad i = 0, 1, \dots, u-1 \quad (4.22)$$

Na výstupnom pracovnom U_{u-1} zvolíme os z_{u-1} ľubovoľne. Orientáciu osí z_i zvolíme ľubovoľne.

2. Vyznačíme osi x_i s ľubovoľnou orientáciou, pritom to budú spoločné normálne osi z_{i-1}, z_i , teda

$$x_i \perp z_{i-1}, z_i \quad (4.23)$$

pričom začiatok O_i lokálneho súradnicového systému S_{oi} na telesse U_i bude

Obr. 4.6

a) číslovanie členov, b) prvky HD transformačnej metice

$$O_i \equiv x_i \times z_i \quad (4.24)$$

a priesečník O_o zvolíme ľubovoľne.

Označme P_{i-1} priesečník osí x_i, z_{i-1}

$$P_{i-1} \equiv x_i \times z_{i-1} \quad (4.25)$$

a) pre mimobežné osi z_{i-1} , je os x_i ich transverzála (obsahuje najkratšiu priečku),

b) pre rôznobežné osi z_{i-1}, z_i prechádza os x_i ich priesečníkom

$$O_i \equiv P_{i-1} \quad (4.26)$$

c) pre rovnobežné a totožné osi z_{i-1}, z_i zvolíme priesečník O_i ľubovoľne, pričom platí (4.23), (4.24).

3. Označme δ_i veľkosti uhlov

$$\delta_i = \varphi(x_{i-1}, x_i) \quad (4.27)$$

a v OM vyznačme orientované uhly

$$\bar{\delta}_i = \delta_i E_{i-1} \quad (4.28)$$

4. Označme d_i dĺžky úsečiek

$$d_i = \overline{O_{i-1} P_{i-1}} \quad (4.29)$$

V prípade, že sú osi z_{i-1} , z_i rovnobežné resp. totožné, spravidla zvolíme začiatok $O_i \equiv x_i$ $x \equiv z_i$ tak, aby dĺžka d_i bola nulová.

V OM vyznačíme orientované úsečky

$$\bar{d}_i = d_i E_{i-1} \quad (4.30)$$

5. Označme a_i dĺžky úsečiek

$$a_i = \overline{P_{i-1} O_i} \quad (4.31)$$

a v OM vyznačíme orientované úsečky

$$\bar{a}_i = a_i T_i \quad (4.32)$$

6. Označíme α_i veľkosti uhlov

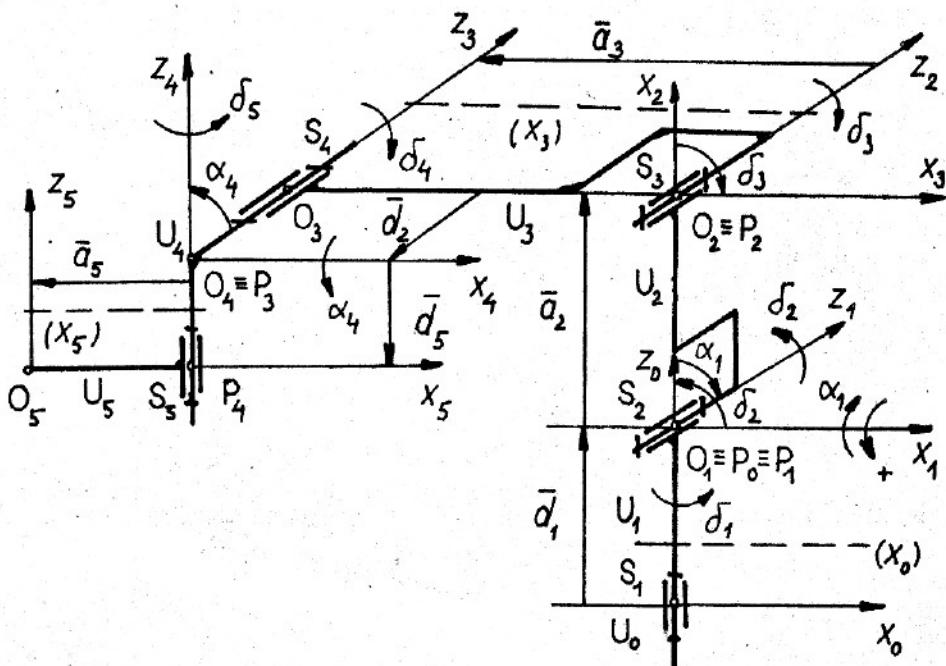
$$\alpha_i = \varphi(z_{i-1}, z_i) \quad (4.33)$$

a v OM vyznačíme orientované uhly

$$\bar{\alpha}_i = \alpha_i T_i \quad (4.34)$$

Priklad 4.5

V kinematickej schéme priemyselného robota SPR-10 z obr. 4.7 vyznačte Hartenbergove-Denavitove parametre a zapíšte ich do tab. 4.1.

Obr. 4.7

Kinematická schéma OM SPR - 10 s prvkami
pre HD transformačné matice

Riešenie

Podľa časti 4.3.1 určíme pre členy U_i , $i = 1, 2, \dots, 5$ začiatočné hodnoty velkostí δ_i , d_i , a_i , α_i s príslušnými znamienkami, pričom premenlivé hodnoty parametrov δ_i označíme skratkou var, obr. 4.7, tab. 4.1.

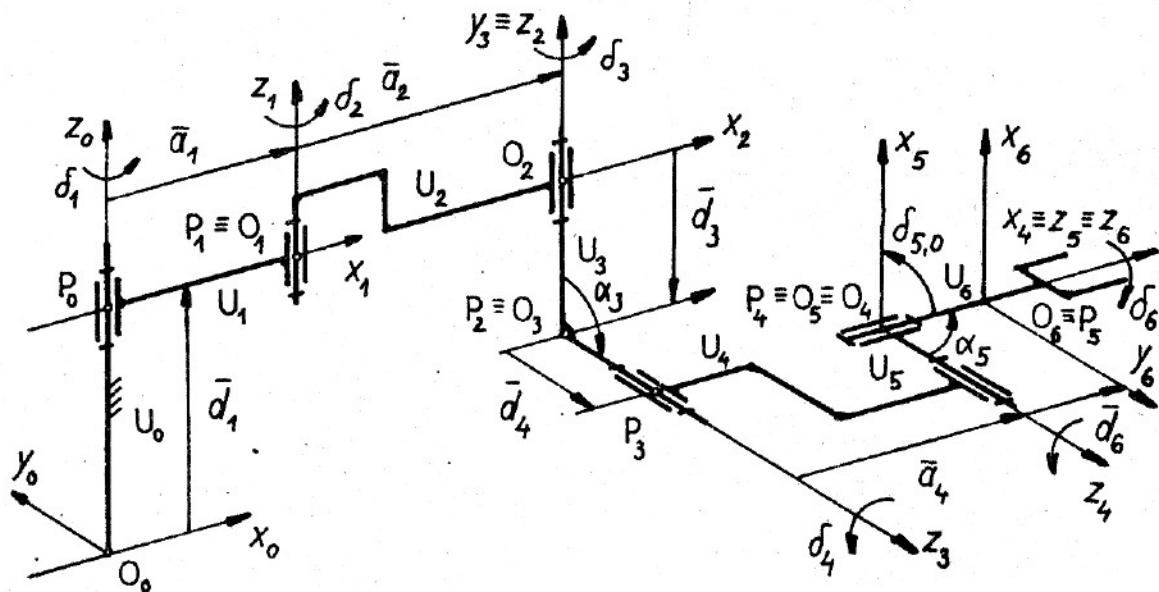
Prvky pre Hartenbergove-Denavitove transformačné maticice otvoreného mechanizmu SPR-10

Tabuľka 4.1

U_i	S_i	δ_i	d_i	a_i	α_i
0-1	R	var	0°	d_1	0
2	R	var	-90°	0	a_2
3	R	var	90°	0	$-a_3$
4	R	var	0	$-d_4$	0
5	R	var	0	$-d_5$	$-a_5$

Príklad 4.6

V kinematickej schéme priemyselného robota MR1 z obr. 4.8 vyznačte Hartenbergove-Denavitové parametre a zapíšte ich do tab. 4.2.

Obr. 4.8

Kinematická schéma OM MR-1 s prvkami pre HD transformačné matice

Prvky pre HD transformačné matice otvoreného mechanizmu MR-1

Tabuľka 4.2

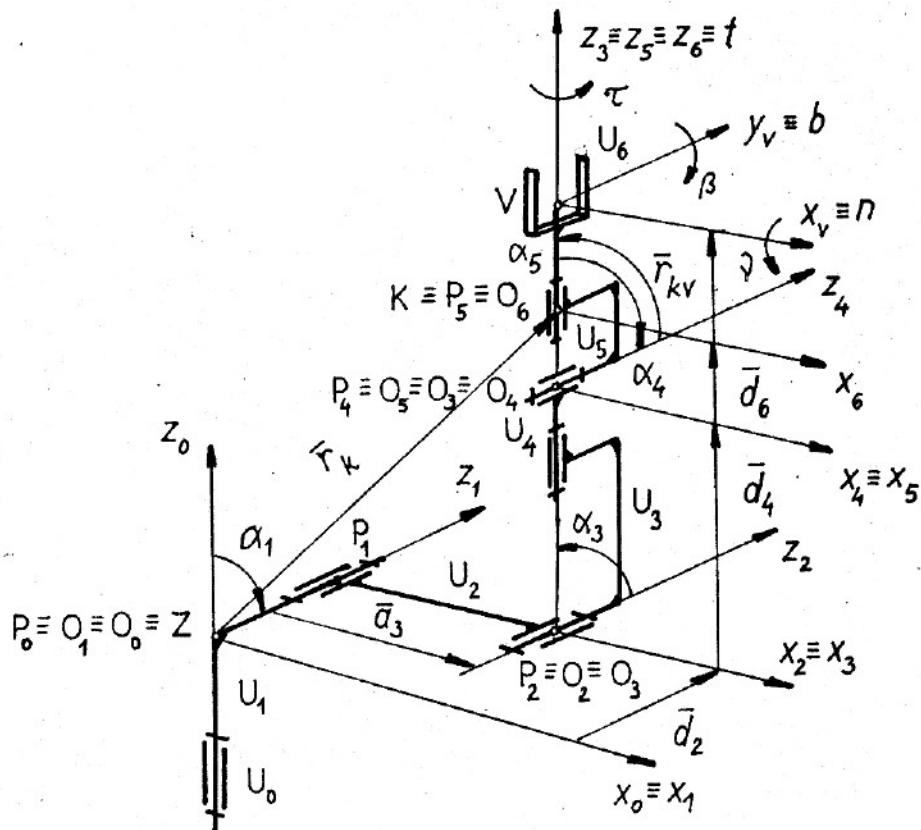
U_i	S_i	δ_i	d_i	a_i	α_i
0-1	R	var.	0°	d_1	a
2	R	var.	0°	0	a
3	R	var.	0°	d_3	90°
4	R	var.	0°	d_4	a
5	R	var.	90°	0	0
6	R	var.	0°	d_6	0

Riešenie

Postupujeme analogicky ako v príklade 4.5.

Príklad 4.7

V kinematickej schéme priemyselného robota PUMA z obr. 4.9 vyznačte Hartenbergove-Denavitove parametre a zapíšte ich do tabuľky.

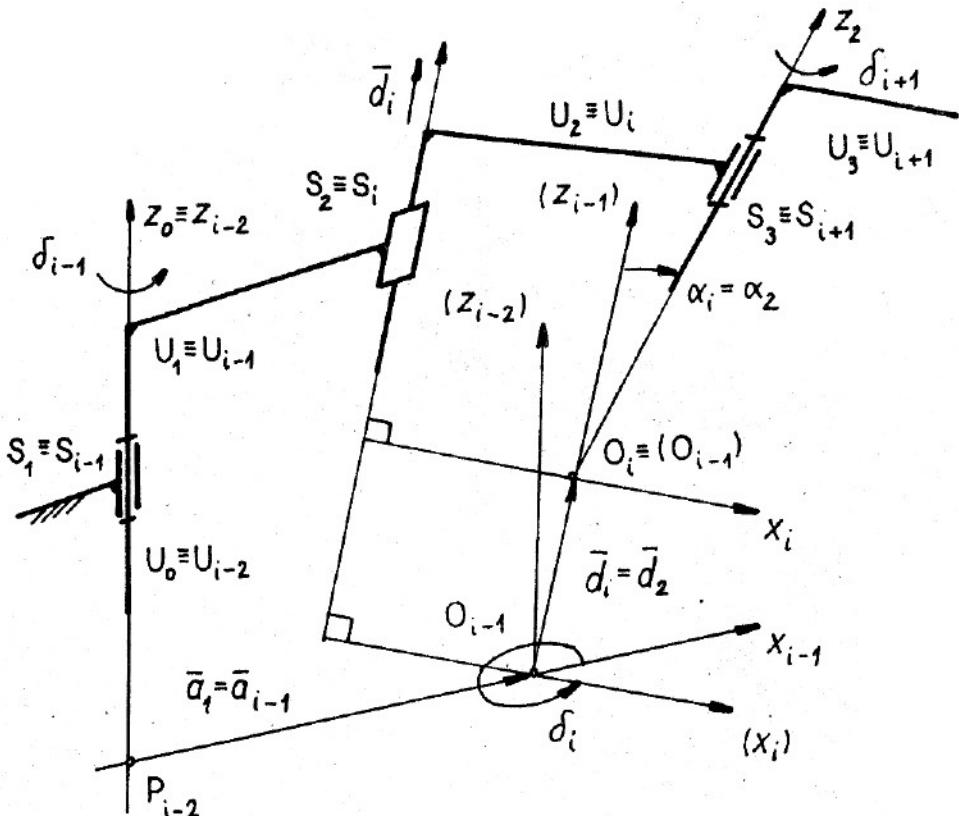

Obr. 4.9
Kinematická schéma OM PUMA

4.3.2 Otvorené mechanizmy s P spojením

Ak sú v OM členy U_{i-1} , U_i spojené P spojením, potom poloha osi z_{i-1} patrívaca spojeniu S_i nie je definovaná, pričom parameter je premenlivý (var) a jeho orientáciu určuje pohyb telesa U_i voči U_{i-1} . Parameter s_i v tomto prípade nemá taký význam ako pri R spojení a kladieme ho spravidla rovny nule, obr. 4.10.

Ak začiatok O_{i-1} lokálneho súradnicového systému na člene U_{i-1} (spojeného P spojením s členom U_i) stotožníme so začiatkom O_i na nasledujúcim

Obr. 4.10

Prvky δ_i , α_i , a_i , α_i pre HD transformačné matice v OM s rotačnými i^R a posuvnými P spojeniami

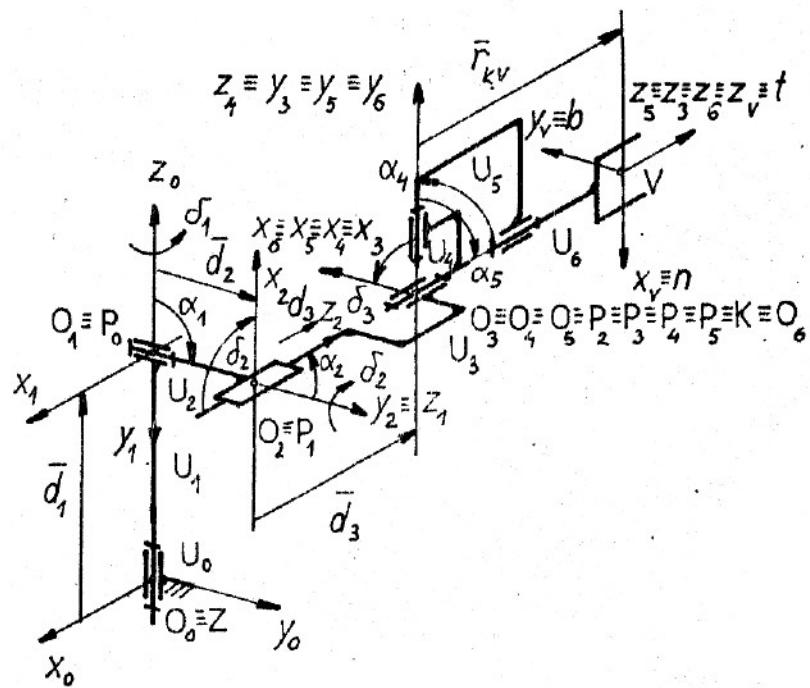
člene U (O_i získame ako priesečník tranverzálny x_{i-1} osí z_{i-2} , z_i), potom bude veľkosť $d_i = 0$, obr. 4.10.

Príklad 4.8

V kinematickej schéme OM priemyselného robota Stanford z obr. 4.11 vyznačte Hartenbergove-Danevitove parametre a zapíšte ich do tabuľky 4.3.

Riešenie

Postupujeme analogicky ako v príklade 4.5.

Obr. 4.11

Kinematická schéma otvoreného mechanizmu
Stanford

Prvky pre HD transformačné matice otvoreného
mechanizmu Stanford

Tabuľka 4.3

U_i	S_i	δ_i	d_i	a_i	α_i	
0-1	R	var.	0°	d_1	0	-90°
2	R	var.	-90°	d_2	0	90°
3	R	v	-90° var.	d_3	0	0°
4	R	var.	0°	0	0	-90°
5	R	var.	0°	0	0	90°
6	R	var.	0°	0	0	0°

4.3.3 HD transformačné matice α_i
pre R a P spojenia členov
 U_{i-1}, U_i

Podľa časti 4.3.1 hude Hartenbergova-Denavitova transformačná matica R spojenie členov U_{i-1}, U_i funkciou štyroch parametrov $\delta_i, d_i, a_i, \alpha_i$ podľa základných typov premiestnení

$$\alpha_i = T_{i-1,i} = T_{z6}(\delta_i) T_{z3}(d_i) T_{z1}(a_i) T_{z4}(\alpha_i) \quad (4.35)$$

a po vynásobení príslušných matíc

$$\alpha_i = \begin{bmatrix} c\delta_i & -s\delta_i c\alpha_i & s\delta_i s\alpha_i & a_i c\delta_i \\ s\delta_i & c\delta_i c\alpha_i & -c\delta_i s\alpha_i & a_i s\delta_i \\ 0 & s\alpha_i & c\alpha_i & d_i \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.36)$$

HD transformačnú maticu P spojenia členov Z_{i-1}, U_i dostaneme z (4.36) pre $a_i = 0$.

4.4 POLOHY ČLENOV OTVORENÉHO MECHANIZMU

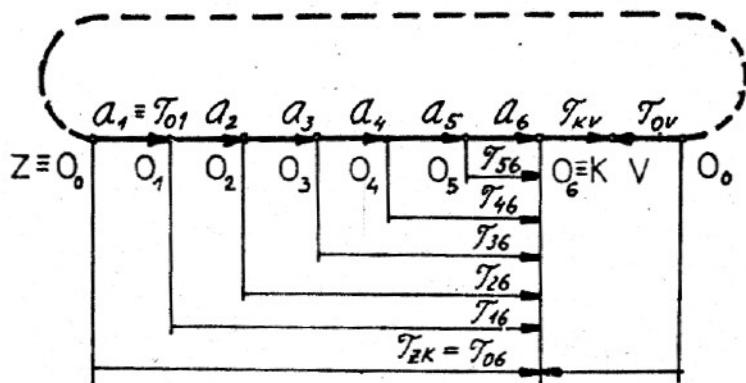
Orientovaný graf transformácií pre OM z obr. 4.11 s členmi $U_i, i = 0, 1, \dots, 6$ je na obr. 4.12, pričom $K \equiv O_6$ je začiatok lokálneho súradnicového systému na koncovom člene U_6 a V je začiatok lokálneho súradnicového systému repéra $V(\bar{t}, \bar{n}, \bar{b})$.

Podľa obr. 4.12 je

$$T_{zk} \equiv T_{06} \equiv \prod_{i=1}^6 T_{i-1,i} = \prod_{i=1}^6 \alpha_i \quad (4.37)$$

$$T_{OV} = T_{ZK} T_{KV} \quad (4.38)$$

Ak pre zjednodušenie výrazov položíme $K \equiv V$, potom podľa (4.12) za predpokladu, že vzťažné telo $a \equiv U_0$, výstupný člen $b \equiv U_6$, $\bar{r} = \overline{O_0 K} = (x_k, y_k, z_k)$ dostaneme základnú maticovú rovnicu polohy a orientáciu výstupného člena OM

Obr. 4.12
Orientovaný graf transformácií v OM

$$\mathcal{T}_{ZK} \equiv \mathcal{T}_6 = \begin{bmatrix} b_{px} & t_{px} & n_{px} & x_k \\ b_{py} & t_{py} & n_{py} & y_k \\ b_{pz} & t_{pz} & n_{pz} & z_k \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.39)$$

Ak vyčíslime súčiny matic v rovnici (4.37) a porovnáme odpovedajúce si prvky, dostaneme skalárne rovnice polohy a orientácie výstupného člena OM.

Teda pre dané nezávislé lokálne súradnice polohy q_{ni} , $i = 1, 2, \dots, n$ kde n je pohyblivosť OM z rovníc polohy a orientácie zíslame súradnice polohy aj orientácie výstupného člena OM voči základnému vzťažnému priestoru.

Ak je známa poloha výstupného člena OM, teda poznáme prvky matice $\mathcal{T}_6$ (4.39) a máme určiť, aké hodnoty majú pre túto polohu nezávislé lokálne súradnice $\bar{\varphi}_n = [\varphi_{n1}, \dots, \varphi_{nn}]$, potom riešime inverznú úlohu polohy členov OM. Východiskom je maticová rovnica polohy podľa (4.37), (4.39)

$$\mathcal{T}_{06} = \mathcal{T}_6 \quad (4.40)$$

teda

$$\mathcal{T}_6 = a_1 a_2 a_3 a_4 a_5 a_6 \quad (4.41)$$

Násobením inverzou maticou dostaneme:

$$a_1^{-1} \mathcal{T}_6 = \mathcal{T}_{16} \quad (4.42)$$

kde

$$\mathcal{T}_{16} = \mathcal{T}_{12} \mathcal{T}_{23} \mathcal{T}_{34} \mathcal{T}_{45} \mathcal{T}_{56} \equiv a_2 a_3 a_4 a_5 a_6 \quad (4.43)$$

je známa matica, pričom

$$a_1^{-1} f_6 = \begin{bmatrix} c_1 & s_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ -s_1 & c_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} b_{px} & t_{px} & n_{px} & x_k \\ b_{py} & t_{py} & n_{py} & y_k \\ b_{pz} & t_{pz} & n_{pz} & z_k \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.44)$$

Teda môžeme porovnávať odpovedajúce si prvky matíc (4.42), (4.44). Takto získame päť maticových rovníc typu (4.42) a porovnávaním prvkov z každej po 12 skalárnych rovníc (z nich sú tri rovnice pre vektoru $\bar{t}_p$, $\bar{n}_p$, $\bar{b}_p$, $\bar{r}$). Pre počet OM $u \leq 6$ môžeme nájsť zo získaných rovníc explicitne rekurentne vztahy pre neznáme nezávislé lokálne súradnice polohy φ_n [26].

4.5 POLOHA ČLENOV V JEDNOSLUČKOVOM MECHANIZME

Na rozdiel od vektorovej metódy kinematickej analýzy rovinnych mechanizmov z časti 3, v ktorej sme využívali globálne súradnice polohy členov, v maticovej metóde analýzy polohy členov v jednoslučkovom mechanizme (rovinnom alebo priestorovom) využijeme lokálne súradnice.

Podľa TM 4.4 určíme závislé lokálne súradnice q_{zj} polohy hnaných členov

$$q_{zj} = f_j(q_{ni}) \quad (4.45)$$

kde $j = 1, 2, \dots, z^s$, $i = 1, 2, \dots, n^s$ (a q_{ni} sú nezávislé lokálne súradnice vstupných hnaných členov) z matematického modelu vo forme skalárnych rovníc polohy, ktorý získame maticovými metodami myšľeného rezu [3].

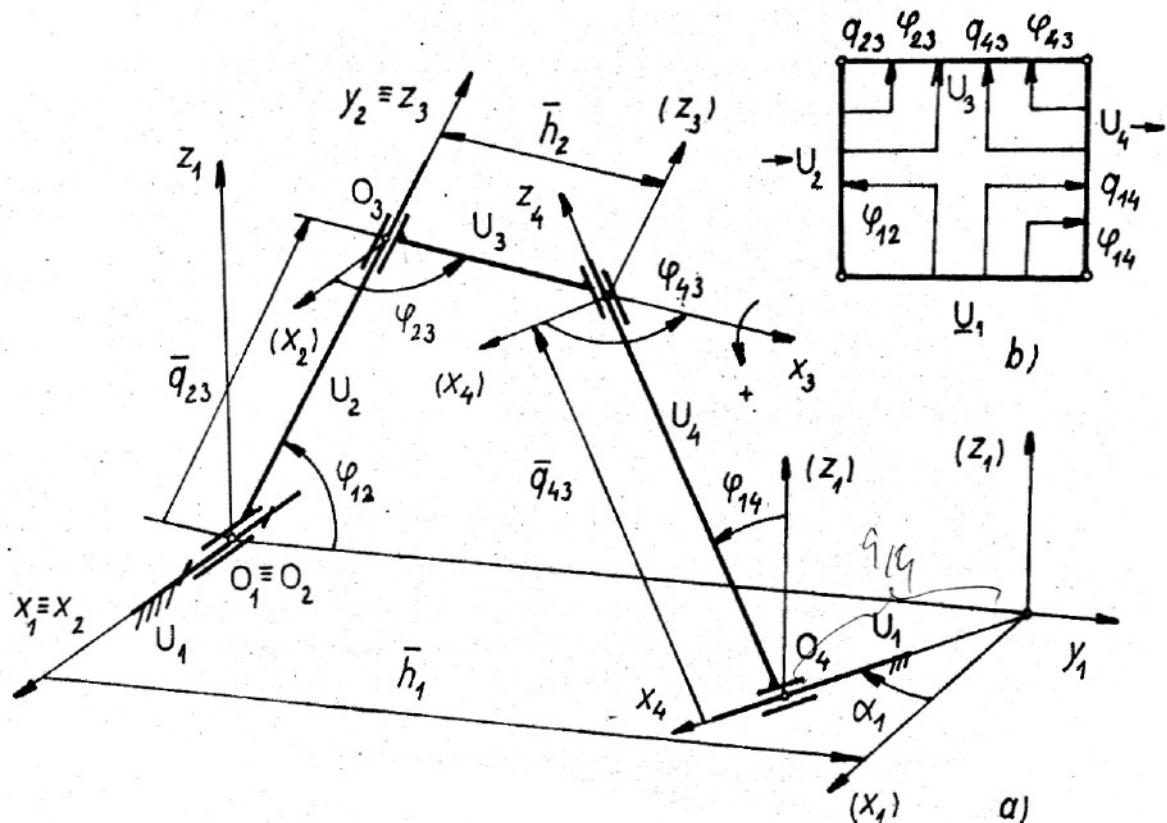
4.5.1 Metóda symetrického rezu

Podľa TM(4.30) sme maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov JM získali symetrickým rezom členom U_k

$$\tau_{12} \tau_{23} \dots \tau_{k-1,k} = \tau_{1u} \tau_{u,u-1} \dots \tau_{k+1,k} \quad (4.46)$$

Príklad 4.9

Zostavte maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov priestorového prevodového mechanizmu z obr. 4.13a metódou symetrického rezu.

Obr. 4.13

a) priestorový prevodový mechanizmus RCCC s lokálnymi súradnicami polohy, b) štruktúrna schéma

Riešenie

Najprv urobíme štruktúrnu analýzu a vyšpecifikujeme lokálne súradnice polohy členov

$$v_m = 2, t_m = 5, s_{24} = s_4 = 3(C), s_{25} = s_5 = 1(R),$$

$$s = 4, n_v = 6, n_4 = 2, n_5 = 1$$

$$g_m = 2, u_2 = u = 4$$

$$k = 1, c = 7, n_k = n^s = n_h = n = 1, z = 6$$

Základná slučka bude

$$k_1 = 12341, \quad k_1: ABCDEO_1A$$

Lokálne súradnice polohy členov budú:

$$\begin{aligned}
 q_1 &= q_{n1} = \varphi_{12} \\
 q_2 &= q_{z1} = q_{23} \\
 q_3 &= q_{z2} = \varphi_{23} \\
 q_4 &= q_{z3} = q_{14} \\
 q_5 &= q_{z4} = \varphi_{14} \\
 q_6 &= q_{z5} = q_{43} \\
 q_7 &= q_{z6} = \varphi_{43}
 \end{aligned} \tag{4.47}$$

Symetrický rez viedieme členom U_3 , potom podľa (4.46) bude

$$\tau_{12} \tau_{23} = \tau_{14} \tau_{43} \tag{4.48}$$

kde podľa obr. 4.13 jednotlivé transformačné matice budú:

$$\begin{aligned}
 \tau_{12} &= \tau_{z4}(\varphi_{12}) \\
 \tau_{23} &= \tau_{z2}(q_{23}) \tau_{z5}(\varphi_{23}) \tau_{z6}(-\alpha_1) (+90) \\
 \tau_{14} &= \tau_{z2}(h_1) \tau_{z6}(-\alpha_1) \tau_{z1}(q_{14}) \tau_{z4}(\varphi_{14}) \\
 \tau_{43} &= \tau_{z3}(q_{43}) \tau_{z6}(\varphi_{43}) \tau_{z4}(-\alpha_2) \tau_{z1}(-h_2)
 \end{aligned} \tag{4.49}$$

Po vynásobení transformačných matíc v rovnici (4.48) porovnaním odpovedajúcich si prvkov výsledných matíc získame 16 skalárnych rovnic pre 6 neznámych lokálnych súradníc polohy členov z (4.47). Program OKAM [28] má algoritmus výberu 6 lineárne nezávislých rovnic, pričom tento výber sa môže počas pohybu členov mechanizmu meniť, aby bol optimálny z hľadiska stability riešenia.

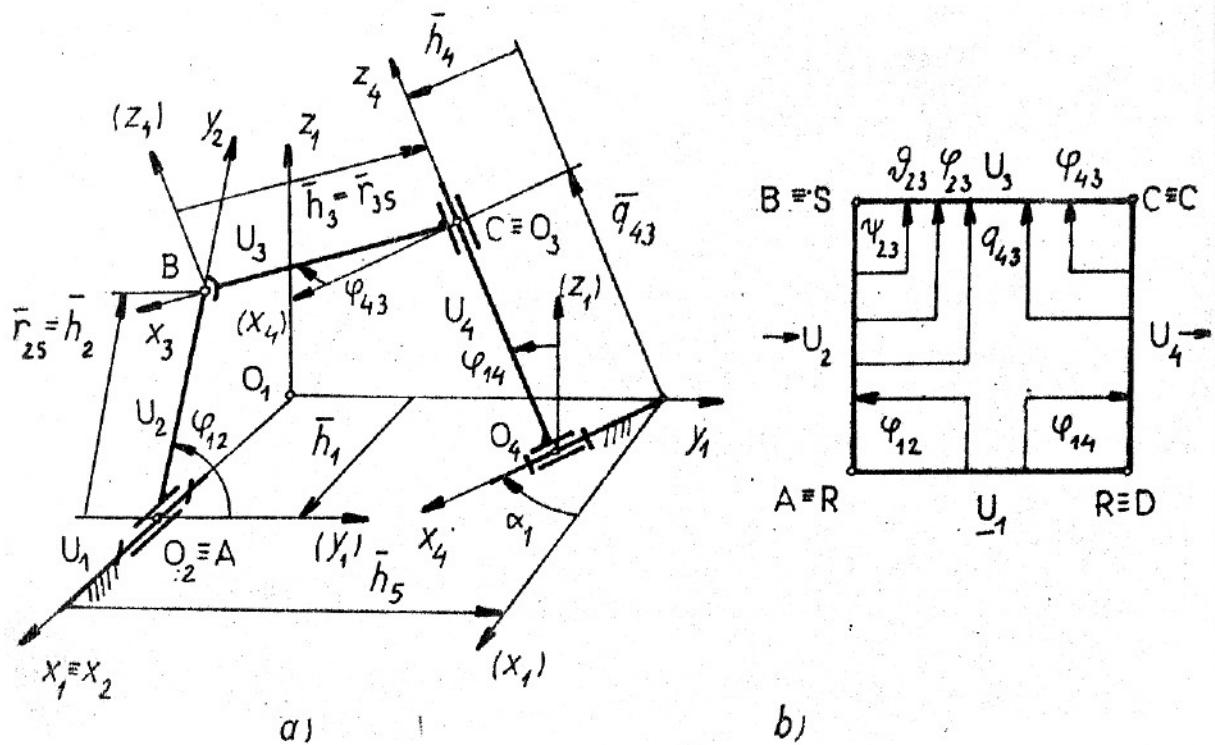
4.5.2 Nesymetrický rez

Maticová rovnica vzájomnej polohy členov JM získaná nesymetrickým rezom stredom S sférického spojenia členov U_k, U_{k+1} bude podľa TM(4.33)

$$\tau_{12} \tau_{23} \dots \tau_{k-1,k} \tau_{k,s} = \tau_{1u} \tau_{u,u-1} \dots \tau_{k+z,k+1} \tau_{k+1,s} \tag{4.50}$$

Príklad 4.10

Zostavte maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov priestorového prevodového mechanizmu z obr. 4.14a metódou nesymetrického rezu.

Obr. 4.14

a) priestorový prevodový mechanizmus RSCR s lokálnymi súradnicami polohy, b) štruktúrna schéma

Riešenie

podľa postupu v štruktúrnej analýze je

$$\begin{aligned}
 v_m &= 2, t_m = 5, s_{23} = s_3 = 1(S), s_{24} = s_4 = 1(C), s_{25} = s_5 = 2(R), \\
 s &= 4, n_v = 6 \\
 g_m &= 2, u_2 = u = 4, n_3 = 3, n_4 = 2, n_5 = 1 \\
 k &= 1, c = 7, n_k = n^s = n_h = n = 1, z = 6
 \end{aligned}$$

Základná slučka podľa obr. 4.1a,b bude

$$k_1 = 12341, \quad k_1 = ABCDEO_1A$$

Lokálne súradnice polohy členov budú:

$$\left. \begin{array}{l} q_1 = q_{n1} = \varphi_{12} \\ q_2 = q_{z1} = \psi_{23} \\ q_3 = q_{z2} = \hat{\psi}_{23} \\ q_4 = q_{z3} = \varphi_{23} \\ q_5 = q_{z4} = \varphi_{14} \\ q_6 = q_{z5} = q_{43} \\ q_7 = q_{z6} = \varphi_{43} \end{array} \right\} \text{Eulerove uhly} \quad (4.51)$$

Nesymetrický rez viedie stredom B sférického spojenia, potom podľa (4.50) bude

$$\tilde{\tau}_{12} \mu_{2S} = \tilde{\tau}_{14} \tilde{\tau}_{43} \mu_{3S} \quad (4.51a)$$

kde μ_{2S} , μ_{3S} sú polohové vektory podľa obr. 4.14a

$$\begin{aligned} \mu_{2S} &= [0, h_2, 0, 1] \\ \mu_{3S} &= [h_3, 0, 0, 1] \end{aligned} \quad (4.52)$$

a jednotlivé transformačné matice:

$$\begin{aligned} \tilde{\tau}_{12} &= \tilde{\tau}_{z1}(h_1) \tilde{\tau}_{z4}(\varphi_{12}) \\ \tilde{\tau}_{14} &= \tilde{\tau}_{z2}(h_5) \tilde{\tau}_{z6}(\alpha_1) \tilde{\tau}_{z1}(h_4) \tilde{\tau}_{z4}(\varphi_{14}) \\ \tilde{\tau}_{43} &= \tilde{\tau}_{z3}(q_{43}) \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{43}) \end{aligned} \quad (4.53)$$

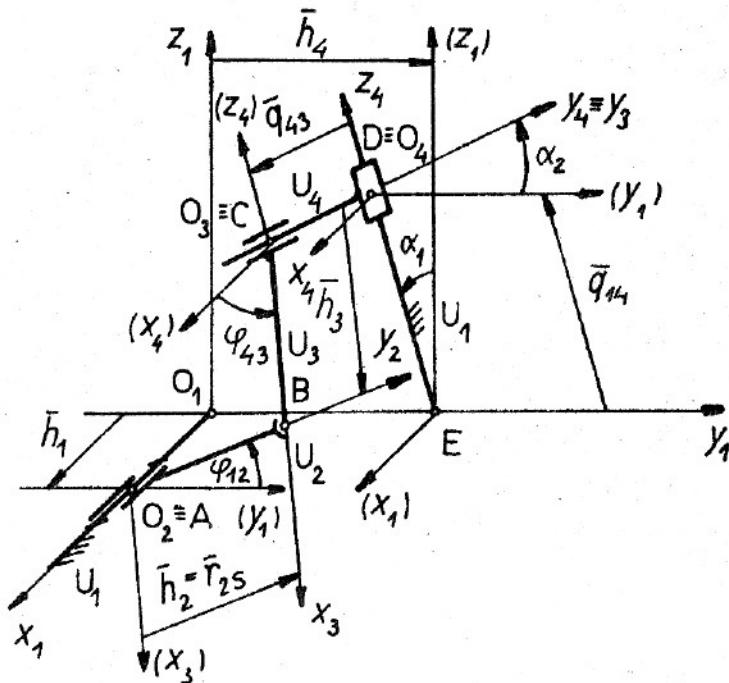
Z maticovej rovnice (4.51) po vynásobení matíc a porovnaním odpovedajúcich si prvkov výsledných stípcových matíc získame na rozdiel od metódy symetrického rezu 3 netriviálne lineárne nezávislé skalárne rovnice pre 3 neznáme lokálne súradnice polohy z rovníc (4.51)

$$\varphi_{14} = f_1(\varphi_{12}), \quad q_{34} = f_2(\varphi_{12}), \quad \varphi_{43} = f_3(\varphi_{12})$$

Z predošlého vyplýva, že nesymetrickým rezom spôsobíme, že lokálne súradnice polohy ψ_{23} , $\hat{\psi}_{23}$, φ_{23} telesa U_3 voči telesu U_2 sa v matematickom modeli (4.51) nevyskytujú, teda metódu nesymetrického rezu použijeme vtedy, ak nepotrebuješ poznáť lokálnu polohu telies viazaných sférickým spojením.

Príklad 4.11

Skontrolujte maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov priestorového prevodového mechanizmu zostavenú podľa metódy nesymetrického rezu (obr. 4.15)

Obr. 4.15

Priestorový prevodový mechanizmus RSSP s lokálnymi súradnicami polohy

$$\mathcal{T}_{12} \mathbf{n}_{2S} = \mathcal{T}_{14} \mathcal{T}_{43} \mathbf{n}_{3S} \quad (4.54)$$

kde

$$\mathbf{n}_{2S} = [0, h_2, 0, 1] \quad (4.55)$$

$$\mathbf{n}_{3S} = [h_3, 0, 0, 1]$$

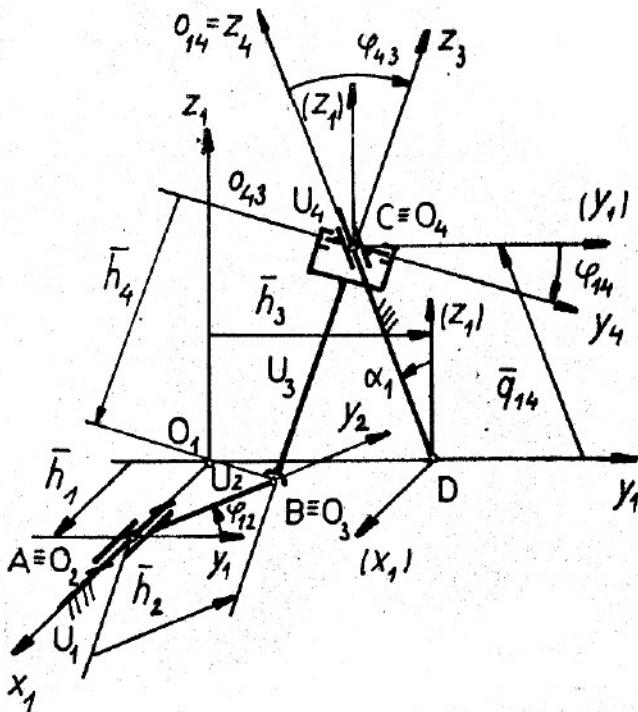
$$\mathcal{T}_{12} = \mathcal{T}_{z1}(h_1) \mathcal{T}_{z4}(\phi_{12})$$

$$\mathcal{T}_{14} = \mathcal{T}_{z2}(h_4) \mathcal{T}_{z5}(\alpha_1) \mathcal{T}_{z3}(q_{14}) \mathcal{T}_{z6}(\alpha_2) \quad (4.56)$$

$$\mathcal{T}_{43} = \mathcal{T}_{z2}(-q_{43}) \mathcal{T}_{z5}(\phi_{43})$$

Príklad 4.12

Podľa obr. 4.16 priestorového prevodového mechanizmu RSRC urobte štruktúrnu analýzu a zostavte maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov podľa metódy symetrického rezu.

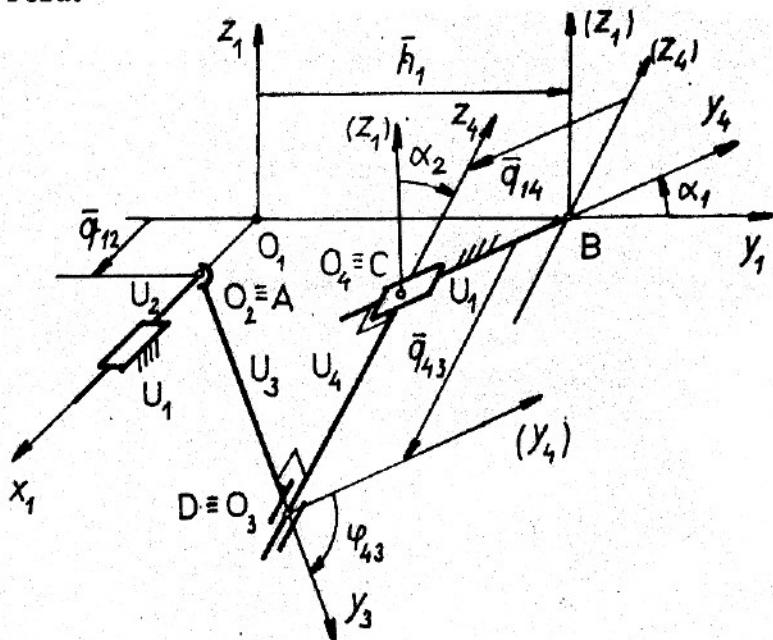

Obr. 4.16

Priestorový prevodový mechanizmus RSRC s lokálnymi súradnicami polohy

Priklad 4.13

Podľa obr. 4.17 priestorového prevodového mechanizmu PSCP urobte štruktúrnu analýzu a zostavte maticovú rovnicu vzájomnej polohy členov podľa metódy ne-symetrického rezu.

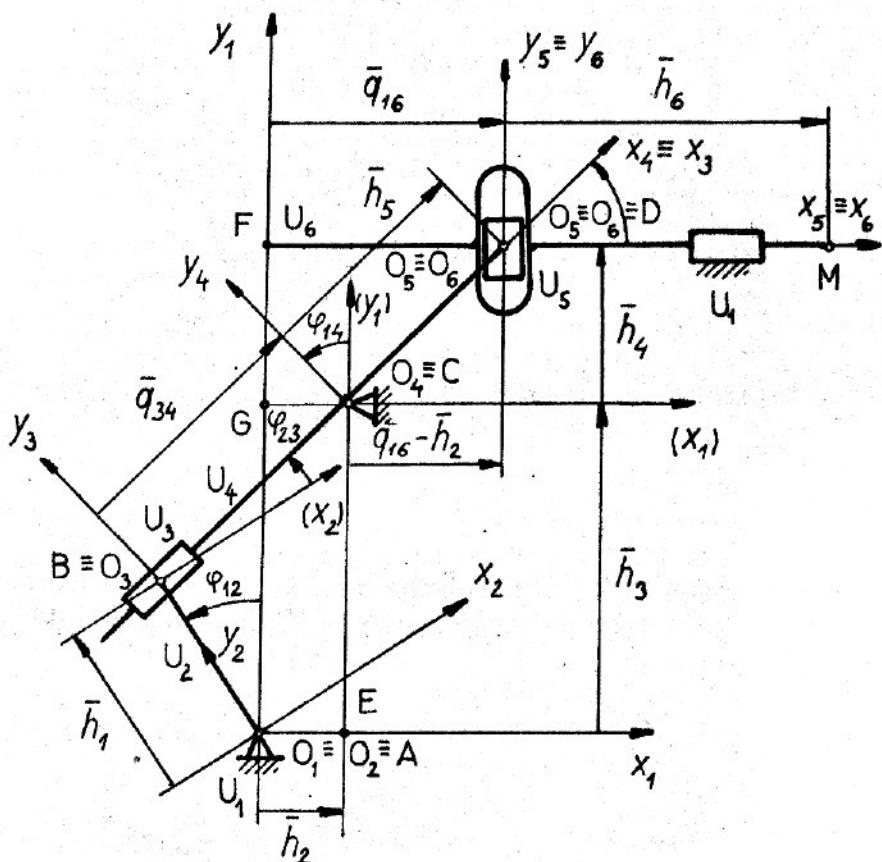
Obr. 4.17

Priestorový prevodový mechanizmus PSCP s lokálnymi súradnicami polohy

4.5.3 Poloha členov v rovinnom mechanizme

Príklad 4.14

Aplikujte maticovú metódu symetrického rezu na tvorbu matematického modelu pre rovinný mechanizmus z obr. 4.18.

Obr. 4.18

Kinematická schéma RM s lokálnymi súradnicami polohy

Riešenie

Štruktúrna analýza:

$$v_m = 2, \quad t_m = 2, \quad s_{22} = s_2 = s = 7, \quad n_v = 3, \quad n_2 = 1$$

$$g_m = 3, \quad u_2 = 4, \quad u_3 = 2, \quad u = 6$$

$$k = 2, \quad c = 7, \quad z = 6, \quad n_k = n^s = n_h = n = 1$$

Základné slučky:

$$\begin{array}{c}
 123456 \\
 r_1: 1234 \quad k_1: 12341 \quad k_1: ABCEA \\
 r_2: 56 \quad k_2 = 56145 \quad k_2: DFGCD
 \end{array}$$

Konštantné rozmery sú

$$h_1 \neq h_6$$

Lokálne súradnice polohy budú:

$$\begin{aligned}
 q_1 &= q_{n1} = \varphi_{12} \\
 q_2 &= q_{z1} = \varphi_{13} \\
 q_3 &= q_{z2} = q_{34} \\
 q_4 &= q_{z3} = \varphi_{14} \\
 q_5 &= q_{z4} = q_{16} \\
 q_6 &= q_{z5} = q_{65} \\
 q_7 &= q_{z6} = \varphi_{54}
 \end{aligned} \tag{4.57}$$

Symetrický rez v základnej slučke k_1 viedieme členom U_4

$$\tilde{\tau}_{12} \tilde{\tau}_{23} \tilde{\tau}_{34} = \tilde{\tau}_{14} \tag{4.58}$$

kde

$$\begin{aligned}
 \tilde{\tau}_{12} &= \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{12}) \\
 \tilde{\tau}_{23} &= \tilde{\tau}_{z2}(h_1) \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{23}) \\
 \tilde{\tau}_{34} &= \tilde{\tau}_{z1}(q_{34}) \\
 \tilde{\tau}_{14} &= \tilde{\tau}_{z1}(h_2) \tilde{\tau}_{z2}(h_3) \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{14})
 \end{aligned} \tag{4.59}$$

Symetrický rez v základnej slučke k_2 viedieme členom U_4

$$\tilde{\tau}_{16} \tilde{\tau}_{65} \tilde{\tau}_{54} = \tilde{\tau}_{14} \tag{4.60}$$

kde

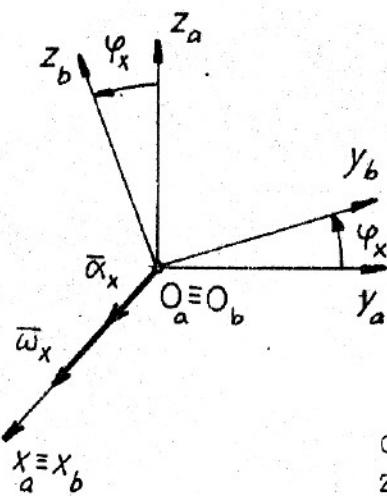
$$\begin{aligned}
 \tilde{\tau}_{16} &= \tilde{\tau}_{z2}(h_3) \tilde{\tau}_{z2}(h_4) \tilde{\tau}_{z1}(q_{16}) \\
 \tilde{\tau}_{65} &= \tilde{\tau}_{z2}(q_{65}) \\
 \tilde{\tau}_{54} &= \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{54}) \tilde{\tau}_{z1}(-h_5) \\
 \tilde{\tau}_{14} &= \tilde{\tau}_{z1}(h_2) \tilde{\tau}_{z2}(h_3) \tilde{\tau}_{z6}(\varphi_{14})
 \end{aligned} \tag{4.61}$$

Po roznásobení matic v rovniciach (4.58), (4.60) a porovnaním odpovedajúcich si vhodných prvkov získame 6 lineárne nezávislých rovnic na určenie 6 neznámych lokálnych súradníc polohy z (4.57).

4.6 MATICA RÝCHLOSTÍ A ZRÝCHLENÍ

Príklad 4.15

Odvodte maticu rýchlosťí a zrýchlení pre základný pohyb Z4, pri ktorom rotuje teleso U_b voči U_a okolo spoločnej osi $x_a \equiv x_b$ (obr. 4.19).

Obr. 4.19
Základný pohyb Z4

Riešenie

Podľa TM(4.43) je matica rýchlosťí bodov telesa U_b pri pohybe U_b voči U_a (vyjadrená v priestore telesa U_b)

$$\mathcal{V}_{ab} = \mathcal{T}_{ab}^{-1} \dot{\mathcal{r}}_{ab} \quad (4.62)$$

teda pre pohyb Z4

$$\mathcal{V}_{Z4}(\varphi_x) = \mathcal{T}_{z4}^{-1}(\varphi_x) \dot{\mathcal{r}}_{z4}(\varphi_x) \quad (4.63)$$

Inverznú transformačnú maticu určíme podľa TM(4.42)

$$\mathcal{T}_{ab}^{-1} = \begin{bmatrix} \varphi_{ab}^T & -\varphi_{ab}^T & \bar{r}_{ab} \\ 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} \quad (4.64)$$

Podľa transformačnej matice (4.4) $\mathcal{T}_{z4}(\varphi_x)$ bude

$$\varphi_{z4}^T(\varphi_x) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & c\varphi_x & s\varphi_x \\ 0 & -s\varphi_x & c\varphi_x \end{bmatrix} \quad (4.65)$$

a vzhľadom na to, že $\bar{r}_{ab} = \bar{0}$ bude

$$\mathcal{T}_{z4}^{-1}(\varphi_x) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & c\varphi_x & s\varphi_x & 0 \\ 0 & -s\varphi_x & c\varphi_x & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (4.66)$$

Pri derivácii treba postupovať ako pri derivácii zloženej funkcie, potom

$$\dot{\mathcal{T}}_{z4}(\varphi_x) = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -s\varphi_x & -c\varphi_x & 0 \\ 0 & c\varphi_x & -s\varphi_x & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \dot{\varphi}_x \quad (4.67)$$

Po dosadení (4.66), (4.67) do (4.63) bude matica rýchlosťí

$$\mathcal{V}_{z4}(\varphi_x) = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \dot{\varphi}_x \quad (4.68)$$

Podľa TM(4.71a) je

$$v_{zi}(q_i) = \mathcal{D}_{zi} q_i \quad (4.69)$$

Potom je maticový diferenciálny operátor

$$\mathcal{D}_{z4} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \quad (4.70)$$

teda vzťah (4.70) je rovnaký ako v TM(4.72c). Podľa TM(4.53) je

$$\dot{v}_{ab} = \begin{bmatrix} \lambda_{ab}, & \varphi_{ab}^T & \dot{r}_{ab} \\ 0, & 0 \end{bmatrix} \quad (4.71)$$

teda v našom prípade je matica uhlovej rýchlosťi pri pohybe telesa U_b voči U_a (vyjadrená v priestore U_b)

$$\lambda_{z4} (\varphi_x) = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 \\ 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} \dot{\varphi}_x \quad (4.72)$$

a podľa TM(4.52) je vektor uhlovej rýchlosťi

$$\bar{\omega}_{z4} (\varphi_x) = \begin{bmatrix} \dot{\varphi}_x \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \quad (4.73)$$

čo je v súlade s rotáciou (základným pohybom Z4) telesa U_b voči U_a .

Matica zrýchlenia $\ddot{a}_{ab}$ bodov telesa U_b pri pohybe vzhľadom na U_a (vyjadrená v priestore U_b) je podľa TM(4.58)

$$\ddot{a}_{ab} = \ddot{v}_{ab} \quad (4.74)$$

a podľa TM(4.71b)

$$\ddot{a}_{zi} (q_i) = \mathcal{D}_{zi} \ddot{q}_i \quad (4.75)$$

teda pre náš prípad

$$\ddot{a}_{z4} (\varphi_x) = \mathcal{D}_{z4} \ddot{\varphi}_x \quad (4.76)$$

Vektor uhlového zrýchlenia bude

$$\bar{\alpha}_{z4} (\varphi_x) = \begin{bmatrix} \ddot{\varphi}_x \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} \quad (4.77)$$

4.7 NUMERICKÁ KINEMATICKÁ ANALÝZA MECHANIZMOV

Podľa teoretického úvodu v časti TM 4.12 pri riešení úlohy výpočtu súredníc polohy hnaných členov iteračným procesom potrebujeme na výpočet vektora $\bar{q}_z$ závislých lokálnych súradníc polohy v rovnici TM(4.99)

$$q_z(r+1) = \bar{q}_z(r) + \Delta \bar{q}_z(r) \quad (4.78)$$

vektor Δq_z korekcií závislých lokálnych súradníc polohy.

Tento vektor získame z maticovej rovnice TM(4.98)

$$\mathcal{M}_{\Delta q_z} = \mathcal{N}_o \quad (4.79)$$

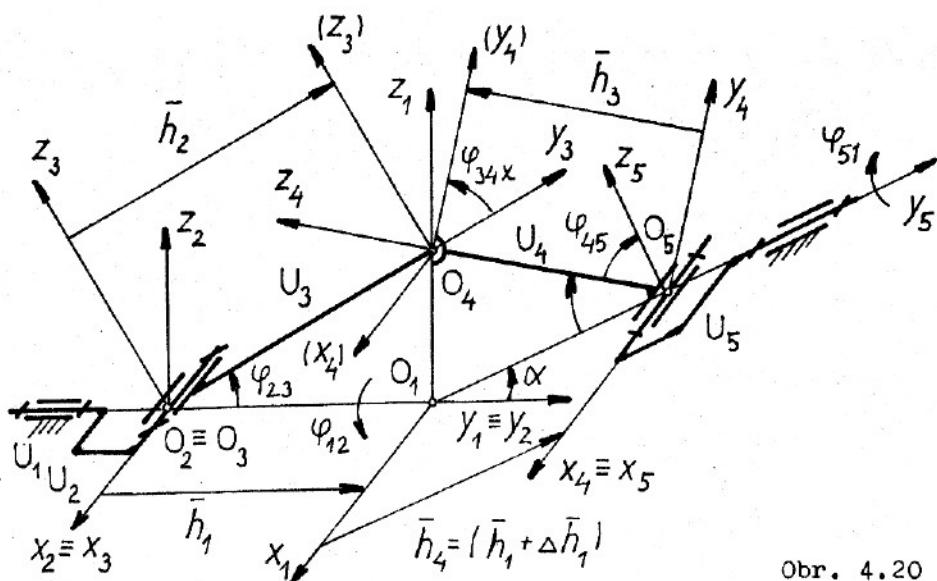
ktorá je analogická s rovnicou TM(2.7)

$$\mathcal{V}(r) \Delta \bar{\psi}_z(r) = - \bar{f}(r) \quad (4.80)$$

ktorá bola lineárna pre hľadaný vektor $\Delta \bar{\psi}_z(r)$ korekcií závislých globálnych súradníc polohy členov.

Príklad 4.16

Zostavte maticovú rovnicu pre výpočet vektora $\Delta \bar{q}_z$ korekcií závislých lokálnych súradníc polohy hnaných členov mechanizmu z obr. 4.20.

Obr. 4.20

Riešenie

Pre maticovú rovnicu (4.79) potrebujeme skalárne rovnice polohy, ktoré tvoria matematický model daného mechanizmu, pričom tieto získame štandardným postupom podľa časti 4.5.2. Aplikujme teda maticovú metódu nesymetrického rezu na náš mechanizmus, pričom rez viedieme stredom sférického S spojenia členov U_3, U_4 .

Zo štruktúrnej analýzy vyplýva:

$$\begin{aligned}v_m &= 2, \quad t_m = 5, \quad s_{23} = s_3 = 1(S), \quad s_{25} = s_5 = 4(R), \quad s = 5, \\n_v &= 6, \quad r_3 = 3, \quad n_5 = 1 \\g_m &= 2, \quad u_2 = u = 5 \\k &= 1, \quad c = 7, \quad n_k = n^s = n_h = n = 1, \quad z = 6\end{aligned}$$

Lokálne súradnice polohy členov budú:

$$\begin{aligned}q_1 &= q_{n1} = \varphi_{12} \\q_1 &= q_{z1} = \varphi_{23} \\q_3 &= q_{z2} = \psi_{34} \\q_4 &= q_{z3} = \psi_{34} \\q_5 &= q_{z4} = \varphi_{34} \\q_6 &= q_{z5} = \varphi_{45} \\q_7 &= q_{z6} = \varphi_{15}\end{aligned} \quad \left. \begin{array}{l} \\ \\ \\ \end{array} \right\} \text{Eulerove uhly} \quad (4.81)$$

Podľa (4.50) bude maticová rovnica pre nesymetrický rez

$$\mathcal{T}_{12} \mathcal{T}_{23} \mathcal{n}_{3S} = \mathcal{T}_{15} \mathcal{T}_{54} \mathcal{n}_{4S} \quad (4.82)$$

kde

$$\mathcal{n}_{3S} = [0, h_3, 0, 1] \quad (4.83)$$

$$\mathcal{n}_{4S} = [0, 0, h_4, 1]$$

a jednotlivé transformačné maticy

$$\mathcal{T}_{12} = \mathcal{T}_{z2} (-h_2) \mathcal{T}_{z5} (\varphi_{12})$$

$$\mathcal{T}_{23} = \mathcal{T}_{z4} (\varphi_{23})$$

$$T_{15} = T_{z4}(\alpha_1) T_{z2}(h_6) T_{z5}(\varphi_{15}) \quad (4.84)$$

$$T_{54} = T_{z4}(\varphi_{54}) \quad \varphi_{54d} = \frac{T}{2} - \varphi_{54}$$

Po roznásobení transformačných matic dostaneme rovnosť stípových matic

$$\begin{bmatrix} h_2 s\varphi_{23} s_{12} \\ h_2 c\varphi_{23} - h_1 \\ h_2 s\varphi_{23} c_{12} \end{bmatrix}_1 = \begin{bmatrix} h_3 s\varphi_{54} s\varphi_{15} \\ (h_4 - h_3 c\varphi_{54}) c\alpha_1 - h_3 s\varphi_{54} c\varphi_{15} s\alpha_1 \\ (h_4 - h_3 c\varphi_{54}) s\alpha_1 + h_3 s\varphi_{54} c\varphi_{15} c\alpha_1 \end{bmatrix}_1 \quad (4.85)$$

Porovnaním odpovedajúcich si prvkov po úprave dostaneme hľadané skalárne rovnice polohy

$$\begin{aligned} f_1 &\equiv -h_1 s\varphi_{23} s\varphi_{12} + h_3 s\varphi_{54} s\varphi_{15} = 0 \\ f_2 &\equiv -h_2 c\varphi_{23} + h_1 + (h_4 - h_3 c\varphi_{54}) c\alpha_1 - h_3 s\varphi_{54} c\varphi_{15} s\alpha_1 = 0 \\ f_3 &\equiv -h_2 s\varphi_{23} c\varphi_{12} + (h_4 - h_3 s\varphi_{54}) s\alpha_1 + h_3 s\varphi_{54} c\varphi_{15} c\alpha_1 = 0 \end{aligned} \quad (4.86)$$

Rovnica (4.79) bude mať pre naš prípad všeobecný tvar

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \Delta\varphi_{23} \\ \Delta\varphi_{54} \\ \Delta\varphi_{15} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} f_1 \\ f_2 \\ f_3 \end{bmatrix} \quad (4.87)$$

kde sú jednotlivé korekcie súradníc:

$$\begin{aligned} \Delta q_1 &= \Delta\varphi_{23} \\ \Delta q_2 &= \Delta\varphi_{54} \\ \Delta q_3 &= \Delta\varphi_{15} \end{aligned} \quad (4.88)$$

Prvky matice $\mathcal{M}$ vypočítame ako parciálne derivácie príslušných rovníc f_i podľa lokálnych súradníc polohy členov

$$a_{11} = \left[\frac{\partial f_1}{\partial \varphi_{23}} \right] = h_2 c\varphi_{23} s\varphi_{12}$$

$$a_{12} = \left[\frac{\partial f_1}{\partial \varphi_{54}} \right] = - h_3 \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{15}$$

$$a_{13} = \left[\frac{\partial f_1}{\partial \varphi_{15}} \right] = - h_3 \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{15}$$

$$a_{21} = h_2 \circ \varphi_{23}$$

$$a_{22} = h_3 (\circ \varphi_{54} \circ \alpha_1 - \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{12} \circ \alpha_1)$$

$$a_{23} = h_3 \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{15} \circ \alpha_1$$

$$a_{31} = h_2 \circ \varphi_{23} \circ \varphi_{12}$$

$$a_{32} = - h_3 (\circ \alpha_1 \circ \varphi_{54} - \circ \alpha_1 \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{15})$$

$$a_{33} = h_3 \circ \alpha_1 \circ \varphi_{54} \circ \varphi_{15}$$